

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені В.Н.КАРАЗІНА

Економічний факультет
Кафедра фінансів, банківської справи та страхування

ПРОГРАМА

**комплексного атестаційного екзамену за фахом
за першим (бакалаврським) рівнем вищої освіти
зі спеціальності 072
«Фінанси, банківська справа та страхування»
галузі знань 07 «Управління та адміністрування»
за ОПП «Фінанси, банківська справа та страхування»
для денної та заочної (дистанційної) форм навчання**

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ:

Глущенко В.В., д.е.н., професор, завідувач кафедри

Глущенко А.С., канд.екон. наук, професор

Загорська Д.М., канд. екон. наук, доцент

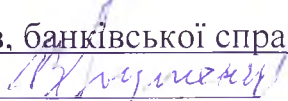
Глущенко О.В., д. е. н., професор

Хмельков А.В., канд. наук з держ. управл., доцент

Програму схвалено на засіданні кафедри
фінансів, банківської справи та страхування

Протокол № 6 від «30» січня 2020 р.

Завідувач кафедри фінансів, банківської справи та страхування

_____

(підпис)

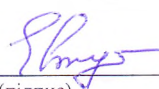
Глущенко В.В.

(прізвище та ініціали)

Програму затверджено науково-методичною комісією
економічного факультету

Протокол № 7 від «19» лютого 2020 року

Голова науково-методичної комісії економічного факультету

_____

(підпис)

Свтушенко В.А.

(прізвище та ініціали)

ФІНАНСИ

1.1 Загальна теорія фінансів

Предмет фінансової науки як пізнання сутності фінансів. Предмет фінансової науки. Сутність фінансів. Необхідність та характерні особливості фінансів. Функції фінансів. Фінансова система. Структурна побудова і основи функціонування фінансової системи. Призначення та специфічні ознаки сфер та ланок фінансової системи. Управління фінансовою системою.

Генезис і еволюція фінансів.

Виникнення терміну «фінанси»

Історичний характер фінансів.

Становлення та розвиток фінансової науки. Історичні передумови виникнення фінансової науки та її роль у суспільстві. Сутність та структура фінансової науки. Зміст системи фінансових наукових знань та інструментарій фінансової науки. Розвиток фінансової науки у XV- XIX ст. Світова фінансова наука у XX ст. Розвиток фінансової науки у сучасний період.

Фінансова політика і фінансове право. Фінансова політика, її сутність, види і значення. Фінансовий механізм та його роль у реалізації фінансової політики. Поняття та система фінансового права.

Податки і податкова система. Сутність, необхідність та види податків.

Податкова політика і податкова система України. Організація податкової роботи та діяльність Державної фіскальної служби.

1.2 Державні фінанси і фінанси суб'єктів господарювання

Бюджет. Бюджетна система. Соціально-економічна сутність, необхідність та призначення бюджету. Бюджетна політика і бюджетний механізм. Бюджетний устрій та бюджетна система. Економічна сутність і склад доходів бюджету. Видатки бюджету, їх сутність, склад і класифікація. Бюджетні права та бюджетна ініціатива. Бюджетний процес.

Бюджетний дефіцит. Поняття стану бюджетного фонду та дефіциту бюджету. Соціально-економічні наслідки бюджетного дефіциту. Джерела фінансування дефіциту бюджету та їх класифікація. Методи обмеження та шляхи скорочення дефіциту бюджету.

Державний кредит. Економічна природа та роль державного кредиту. Форми державного кредиту та класифікація державних позик. Державний борг: сутність та соціально-економічні наслідки. Управління державним боргом.

Місцеві фінанси, бюджетний федералізм і фінансове вирівнювання.

Основи теорії місцевих фінансів. Сутність, функції та принципи організації місцевих фінансів. Місцеві фінансові інститути та їх характеристика. Роль місцевих фінансів в економічній системі держави. Бюджетний федералізм і фінансове вирівнювання.

Соціальні позабюджетні фонди. Необхідність, зміст і роль соціальних позабюджетних фондів. Становлення та розвиток соціальних позабюджетних фондів. Загальна характеристика соціальних позабюджетних фондів. Вітчизняна практика функціонування соціальних позабюджетних фондів.

Фінанси суб'єктів господарювання. Поняття суб'єкта господарювання, ознаки його ідентифікації. Класифікація суб'єктів господарювання. Основи організації фінансів суб'єктів підприємництва (підприємств) реального сектору економіки. Основи організації фінансів суб'єктів підприємництва – фінансових установ. Фінанси організацій і установ, створених органами виконавчої влади. Фінанси некомерційних організацій – об'єднань громадян. Фінансова діяльність підприємців - фізичних осіб.

Фінанси домогосподарств. Домогосподарство як інституційна економічна одиниця та суб'єкт фінансових відносин. Теоретичні основи фінансів домогосподарств. Бюджет домогосподарства, його структура. Сукупні ресурси і сукупні витрати домогосподарства. Заощадження домогосподарств, їх класифікація, мотиви та чинники. Особисті фінанси, їх розвиток в умовах ринку.

1.3 Фінансові ринки і міжнародні фінанси

Страховання і страховий ринок. Об'єктивна необхідність і сутність страхового захисту. Економічна природа і сутність страхування. Функції і принципи страхування. Класифікація страхування. Поняття страхового ринку, його структура. Державне регулювання у сфері страхування.

Фінансовий ринок. Фінансовий ринок у системі економічних відносин. Сегментація фінансового ринку. Характеристика інструментів фінансового ринку. Суб'єкти фінансового ринку. Фінансові посередники: класифікація та функціональне призначення.

Фінансовий менеджмент. Сутність фінансового менеджменту. Фінансові рішення, їх розробка, прийняття та реалізація. Мета й основні завдання фінансового менеджменту. Стратегія і тактика фінансового менеджменту. Принципи і функції фінансового менеджменту, їх характеристика. Механізм фінансового менеджменту, його сутність та складові.

Міжнародні фінанси. Сутність та функціональне призначення міжнародних фінансів. Міжнародний ринковий механізм перерозподілу фінансових ресурсів і капіталу. Міжнародний неринковий перерозподіл фінансових ресурсів

Фінансова безпека держави. Економічна безпека як багаторівнева система: поняття та базові елементи. Фінансова безпека: сутність і місце в системі економічної безпеки. Механізм та система забезпечення фінансової безпеки

Фінанси країн з розвинутою ринковою економікою. Еволюція та сучасні риси фінансових систем країн з розвинутою ринковою економікою. Фінансова система Сполучених Штатів Америки. Фінансова система Федеративної Республіки Німеччини. Фінансова система Великої Британії. Фінансова система Франції. Фінансова система Японії. Загальна характеристика фінансів Скандинавських країн.

Фінанси Європейського Союзу. Етапи економічної інтеграції в Європі. Фінансова політика у контексті поглиблення європейської інтеграції. Валютно-фінансова конвергенція та особливості організації фінансів Європейського Союзу. Бюджет Європейського Союзу. Бюджетна стратегія і бюджетний процес. Гармонізація та уніфікація податкової політики в межах Європейського Союзу. Валютна інтеграція. Спільна валютна політика та запровадження євро. Основні інституції ЄС та їх роль у формуванні єдиної фінансової політики

Література

1. Біла О.Г., Чуй І.Р. Фінанси: Навч. Посіб. – Львів: «Магнолія 2006», 2012. – 390 с.
2. Василик О.Д., Павлюк К.В. Державні фінанси України: Підручник.- К.: Центр навчальної літератури, - 2003.- 608 с.
3. Глущенко В.В., Глущенко А.С., Глущенко О.В. Фінанси у рисунках, схемах і таблицях: Навч. посіб.- Львів: «Магнолія 2006», 2012. - 344 с.
4. Глущенко А.С. Фінанси: Навч. посіб./А.С. Глущенко/, Львів «Магнолія 2006», 2014, -440 с.
5. Опарін В.М. Фінанси (Загальна теорія): Навч. посібник. – 2-ге вид. , доп. І перероб. - К.: КНЕУ, 2001. – 240 с.
6. Романенко О.Р. Фінанси: Підр.- К: Центр навчальної літератури, 2003.-312с.
7. Теорія фінансів: Навч. посіб./ За загальною ред. О.Д.Василика.- Київ: Центр навчальної літератури, 2005. – 480 с.
8. Фінанси: Підручник / За ред. С.І. Юрія, В.М. Федосова. – 2-ге вид. перероб. і доповн. - К.: Знання, 2012. – 687 с.
9. Фінанси: курс для фінансистів. Підручник./ За ред. д.е.н., проф. Буряка П.Ю., д.е.н., проф. Жихор О.Б. - К.: «Хай-Тек Прес», 2010.- 528 с.
10. Фінанси: підручник / авт. кол.; за ред. д-ра екон. наук. проф. А.Я.Кузнецової, д-ра екон. наук, проф. Г.М.Азаренкової. - К.: УБС НБУ, 2011. – 407 с.

2. ГРОШІ І КРЕДИТ

2.1. Грошовий ринок і кредит

Сутність грошей та розвиток їх функцій в сучасних умовах. Виникнення грошей та їх сутність. Еволюція форм грошей. Функції грошей та їх розвиток. Теорії грошей. Реальні гроші. Ідеальні гроші. Фідуціарні гроші. Сутність та структура грошової системи. Види та еволюція грошових систем.

Грошові системи та їх еволюція. Еволюція грошових систем. Грошова система України. Платіжна система України.

Грошовий обіг та грошові потоки. Сутність та базова модель грошового обігу. Грошові потоки та їх балансування. Вимір грошової маси. Грошові агрегати та грошова база. Закони грошового обігу та швидкість обігу грошей.

Грошові розрахунки у господарській практиці. Безготівковий обіг та форми безготівкових розрахунків. Готівковий обіг та особливості його організації.

Грошовий ринок. Сутність грошового ринку та його інструменти. Грошовий попит і грошова пропозиція. Рівновага грошового ринку та механізм її забезпечення.

Необхідність кредиту, його сутність та функції.

Джерела формування позичкового фонду. Сутність кредиту та його функції. Теорії кредиту.

Кредитний механізм: межі, принципи та форми функціонування. Межі кредиту. Принципи кредитування. Форми кредиту. Вексель як кредитне знаряддя обігу. Відсоток за кредит та його теоретичне підґрунтя.

Кредитна система України. Кредитна система України, її сутність та структура як провідні посередники.

2.2. Банки і фінансове посередництво в ринковій економіці

Виникнення банків, їх сутність. Банківська система України. Центральні банки. Генезис, функції та операції НБУ. Парабанківська система фінансових посередників. Комерційні банки як фінансові посередники та їх діяльність.

Баланс комерційного банку. Сутність балансу. Активи та пасиви балансу.

Сучасні операції комерційних банків: класифікація та характеристика. Лізингові, трастові операції. Банківські інвестиції. Створення грошей кредитними посередниками. Контроль та аудит за діяльністю комерційних банків.

НБУ, його сутність та функції. Генезис, функції та операції НБУ.

НБУ і валютне регулювання. Сутність валютних відносин та валютного ринку. Валютний курс та валютні операції. Валютні системи та валютна політика. Валютне регулювання та платіжний баланс.

Грошово-кредитна політика держави. Сутність, види та форми грошово-кредитної політики держави. Грошові реформи. Інфляція, її суть, види та наслідки. Роль грошей у ринковій економіці України.

Література

1. Адамик Б.П. Центральний банк і грошово-кредитна політика: Навчально-методичний для студентів денної та заочно-дистанційної форми навчання. – Тернопіль, 2005. – 160с.
2. Глущенко В.В., Бандурка О.М., Глущенко А.С. Гроші і кредит. Підручник. Львів, «Магнолія», 2014.
3. Гальчинський А.С. Теорія грошей: Навч. посібник. – К.: Видавництво Соломії Павличко «Основи», 2006. – 411с.
4. Гроші та кредит: Навчальний посібник / Ільїна С.Б., Шило В.П., Кисла В.І., Шрамкова Н.І. – К.: «ВД «Професіонал», 2007. – 368 с.
5. Гроші та кредит: Підручник. – 3-тє вид., перероб. і доп./ М.І.Савлук, А.М. Мороз, М.Ф. Пуховкіна та ін.; За заг. ред. М.І.Савлука. – К.: КНЕУ, 2002. – 598 с.
6. Гроші, банки та кредит: у схемах та коментарях : Навчальний посібник / За ред. Б.Л. Луціва. – 2-ге видан., перероб. – Тернопіль : Карт-бланш, 2000. - 225 с.
7. Денисенко М.П. Гроші та кредит у банківській справі: Навчальний посібник. – К.: Алеута, 2004. – 478с.
8. Колодізев О.В, Колесніченко В.Ф. Гроші і кредит. Підручник. К., «Знання», 2010. 615 с.
9. Івасів Б.С. Гроші та кредит: Підручник. – Вид. 2-ге, змін. й доп. – Тернопіль: Карт-бланш, 2005. – 528с.
10. Любунь О.С., Любунь В.С., Іванець І.В. Національний банк України: основні функції, грошово-кредитна політика, регулювання банківської діяльності: Навчальний посібник. – К.: Центр навчальної літератури, 2004. – 351 с.
11. Національний банк і грошово-кредитна політика: підручник / За ред. д-ра екон. наук, проф. А.М.Мороза та канд. екон. наук, доц. М.Ф.Пуховкіної. – К.КНЕУ, 1999. – 368с.
12. Орлюк О.П. Банківська система України. Правові засади організації. – К.: Юрінком Інтер, 2003. – 240с.
13. Романішин В.О., Уманців Ю.М. Центральний банк і грошово-кредитна

політика: Навчальний посібник. – К.: Атіка, 2005. – 480 с.

14.Семко Т.В., Руденко М.В. Гроші та кредит у схемах і таблицях: Навчальний посібник. – К.: Центр навчальної літератури, 2006. – 158с.

15.Тулєєв І.П., Пілецька С.Т., Коритько Т.Ю., Гаврікова А.В. Гроші та кредит. Навчальний посібник. – К: Центр учбової літератури, 2007. – 120 с.

16.Щетинін А.І. Гроші та кредит: Підручник: Вид. 2-ге, перероб. та доп. – Київ: Центр навчальної літератури, 2006. – 432 с.

17.Є.О.Алісов Теоретичні проблеми правового регулювання грошового обігу в Україні. Харків, «Фоліо», 2004. 288 с.

18.Нейтан Льюїс. Золого: деньги пришлого и будущего. /Пер. с англ. М., ООО «Графика.РУ».-296 с.

19.Віктор Ющенко, Володимир Міщенко. Управління валютними ризиками. Навчальний посібник. К., «Знання» 1998.

3. ФІНАНСОВИЙ РИНОК

Фінансовий ринок: сутність, функції та роль в економіці. Фінансовий ринок та його сутність. Роль фінансового ринку в економічній системі. Модель кругообороту доходів та продуктів. Основні економічні суб'єкти фінансового ринку: домогосподарства, підприємства, держава, іноземний сектор.

Заощадження та інвестиції. Попит і пропозиція на фінансовому ринку та фактори, що на них впливають. Фінансові інструменти та їх різновиди. Класифікація фінансових інструментів. Функціональна та інституціональна структури фінансового ринку. Функції фінансового ринку.

Регулювання фінансового ринку. Законодавче регулювання та державне управління процесами на фінансовому ринку. Фінансове право як сукупність юридичних норм, що визначає права та обов'язки відносин, що виникають на фінансовому ринку.

Регулювання фінансового ринку в країнах з розвинутою ринковою економікою. Наднаціональні органи регулювання фінансових ринків. Рекомендації «Групи 30» -незалежних експертів з питань фінансового ринку. Законодавство з питань фінансового ринку у США та Великобританії. Зарубіжний досвід боротьби з ціновими маніпулюваннями на фінансових ринках.

Перспективи розвитку регулювання фінансового ринку в Україні. Законодавство з питань регулювання фінансового ринку в Україні: концепція розвитку фінансового ринку, основні принципи обігу цінних паперів, захист прав інвестора, формування інфраструктури ринку.

Фінансові посередники. Фінансові інститути та їх різновиди. Ринок фінансового посередництва як складова фінансового ринку. Загальне поняття фінансового посередництва.

Послуги, що надаються фінансовими посередниками: послуги з оцінки ризику та розміщення цінних паперів на фінансовому ринку; агентські послуги; лізинг; факторинг; брокерська та дилерська діяльність.

Політика фінансових посередників на фінансовому ринку. Управління активами, зобов'язаннями і капіталом. Перспективи розвитку ринку фінансового посередництва в Україні.

Процентні ставки та їх структура. Ціноутворення на фінансовому ринку. Структура процентних ставок. Зміна вартості грошей в часі та методи визначення вартості грошових потоків, що генеруються фінансовими інструментами. Облік фактору часу у фінансових розрахунках. Прості відсотки. Складні відсотки. Вплив інфляції на результати фінансових розрахунків. Облік інфляції у фінансових розрахунках.

Ризик і ціна капіталу. Сутність ризику та причини його виникнення. Ризик систематичний і несистематичний. Методи визначення ризику фінансових інструментів. Модель оцінки капітальних активів, її фінансове значення. Ризик і доходність цінних паперів. Теорія вибору раціонального портфеля Г. Марковича. «Ефективний портфель». Теорія В. Шарпа. Лінія характеристики цінних паперів. Лінія ринку капіталів. Лінія ринку цінних паперів. Модель арбітражного ціноутворення Росса.

Ринок облігацій як складова ринку капіталів. Ринок капіталів його економічна природа та структура. Функції та суб'єкти ринку капіталів. Значення ринку капіталів для процесу заощадження капіталу.

Фондовий ринок як складова ринку капіталів. Функції фондового ринку. Інструменти фондового ринку. Ринок облігацій. Види облігацій. Казначейські облігації і розписки. Випуск та розміщення облігацій. Прибутковість по облігаціях. Ціна (курс) облігацій.

Ринок пайових цінних паперів. Значення ринку акцій для розвитку економіки. Акції та облігації як класичні інструменти ринку капіталів. Ринок акцій. Види акцій. Випуск, реєстрація та розміщення акцій. Ціна (курс) акції. Фактори, що впливають на рух курсів акцій. Прибуток по акціях. Фундаментальний та технічний аналіз ринку акцій. Поняття, сутність, ціль флотації. Регулятори фондового ринку. Методи флотації та фактори впливаючі на ціну акцій. Основні світові ринки акцій. Капіталізація акцій. Категорії поділу акції та їх призначення.

Інвестиційні сертифікати. Сертифікати фондів операцій з нерухомістю (сертифікати ФОН). Приватизаційні папери.

Ринок похідних фінансових інструментів. Економічна сутність похідних фінансових інструментів та їх класифікація. Види фінансових інструментів. Ринок похідних фінансових інструментів як складова частина сучасного фінансового ринку. Історія виникнення та розвитку ринку строкових угод.

Характеристика основних похідних фінансових інструментів. Форвардні контракти. Визначення і види форвардних угод. Переваги та недоліки форвардних контрактів.

Механізм укладання ф'ючерсних угод. Основні принципи ціноутворення у форвардних і ф'ючерсних контрактах. Відмінності між ф'ючерсами і форвардами.

Визначення та види опціонів. Опціон на купівлю «put». Опціон на продаж «call». Угоди «кеп», «флор», «колар». Свопконтракти та їх види.

Грошовий ринок і ринок банківських позик. Грошовий ринок як складова частина фінансового ринку, ринок високоліквідних короткострокових фінансових активів. Фінансові інструменти грошового ринку. Суб'єкти грошового ринку. Попит та пропозиція на грошовому ринку. Функції грошового ринку.

Обліковий ринок та його особливості. Фінансові інструменти облікового ринку та їх характеристика.

Характеристика міжбанківського ринку. Операції на міжбанківському ринку. Міжбанківський ринок як складова грошового ринку.

Розвиток грошового ринку в Україні. Операції відкритого ринку. Облігації внутрішньої державної позики (ОВДП).

Характеристика облікового ринку та його особливості.

Валютний ринок. Валютний ринок та його сутність. Структура валютного ринку. Суб'єкти валютного ринку та їх класифікація. Характерні риси суб'єктів валютного ринку.

Об'єкт валютного ринку - валюта. Поняття конвертованості валюти. Класифікатор іноземних валют. Валютний курс. Теорія паритету купівельної спроможності. Види валютних курсів. Форми впливу держави на організацію міжнародних розрахунків. Валютні операції та їх групування.

Стратегія валютного арбітражу. Міжнародні розрахунки та їх форми. Основні інструменти валютного ринку. Міжбанківський, клієнтський та біржовий ринки. Функції валютного ринку. Особливості валютного ринку в Україні.

Фондова біржа та біржові операції. Історія розвитку бірж та основи їх організації у країнах з розвинутими ринковими відносинами. Фондова біржа як організаційно оформлений, постійно діючий ринок, на якому здійснюється торгівля цінними паперами. Види фондових бірж. Біржові операції. Основи організації та роботи біржі.

Біржовий ринок України. Учасники біржового ринку. Порядок проведення операцій на фондовій біржі. Біржова і позабіржова торгівля цінними паперами в Україні.

Індикатори фондового ринку - фондові індекси та рейтинги. Сутність біржового індексу. Методологічні прийоми розрахунку індексів. Функції фондових індексів. Приклади розрахунку фондових індексів. Рейтинги фондового ринку та їх застосування.

Фундаментальний і технічний аналіз. Основи фундаментального аналізу, підходи до прогнозування руху курсів валют. Фактори впливу на валютні курси: макроекономічні, політичні, і психологічні. Макроекономічні індикатори валютного ринку. Календар подій та індикаторів: GNP і GDP, Industrial Production, Capacity Utilization, Factory Orders, Durable Goods Order, Business inventories, Construction data, Дефіцит державного бюджету, Trade balance, Odr - official discount rate, Ppi - producer price index, Cpi - consumer price index, Грошова маса, Unemployment rate.

Аналіз пов'язаних ринків. Центральні банки та їх вплив на ринок forex, Федеральна резервна система США (Federal Reserve, Fed), Банк Англії (BANK OF ENGLAND, BOE), Європейський Центральний Банк (ECB), Банк Японії (BANK OF JAPAN, BOJ).

Література

1. Закон України «Про цінні папери і фондову біржу» від 18.06.91 №1201 – ХП//Закони України: В 12т. – Т.2. – С.3 – 18.
2. Закон України «Про державне регулювання ринку цінних паперів» від 30.10.96 №448/96 – ВР//Закони України: В 12т. – Т.11. – С.177 – 188.

3. Закон України «Про Національну депозитарну систему та особливості електронного обігу цінних паперів і України» від 10.12.98 № 710 – ВР//Урядовий кур'єр. – 1997. – 12 грудня.
4. Маслова С.О., Опалов О.А. Фінансовий ринок: Навчальний посібник. – К.: «Каравела», Л.: «Новий Світ – 2000», 2002.
5. Шарп У.А., Александер Г., Бейли ДЖ. Інвестиції. – М.: ИНФРА – М, 1997.
6. Шелудько В.М. Фінансовий ринок: Навчальний посібник. – К.: «Знання – Пресс», 2002.
7. Ющенко В., Лисицький В. Гроші: розвиток попиту та пропозиції і Україні. – К.: Скарби, 1998.

4. СТРАХУВАННЯ

4.1. Загальна теорія страхування.

Сутність страхування як економічної та історичної категорії, його роль у соціально-економічному перетворенні суспільства та специфічні ознаки страхування, що відрізняють його від інших економічних категорій. Суб'єкти, об'єкти та функції страхування. Принципи і роль страхування в умовах ринкової економіки.

Класифікація страхування.

Страхові ризики та їх оцінювання. Сутність страхових ризиків, їх основні характеристики, види та методи оцінювання. Поняття страхового тарифу, його структура й порядок розрахунку.

Страховий ринок. Сутність страхового ринку, принципи його функціонування. Види страхових ринків. Класифікація страхових ринків.

Державне регулювання страхової діяльності. Необхідність та значення державного регулювання. Ліцензування страхової діяльності. Договори страхування та їх особливості.

4.2. Страхова організація та її діяльність.

Страхова організація. Поняття страхової організації. Діяльність страхової організації. Зміст основних принципів управління страховою компанією та послідовність її державної реєстрації.

Особисте страхування. Сутність та необхідність особистого страхування. Класифікація особистого страхування за підгалузями. Страхування життя. Страхування від нещасних випадків. Медичне страхування. Пенсійне страхування.

Майнове страхування. Сутність та структура майнового страхування. Види майнового страхування та особливості їх проведення, порядок і принципи здійснення страхування майна. Класифікація об'єктів майнового страхування. Страхування майна юридичних осіб. Страхування домашнього майна. Страхування автотранспортних засобів. Страхування кредитів.

Страхування відповідальності. Сутність страхування відповідальності та його види. Об'єкти страхування, порядок встановлення страхової суми, визначення збитків та їх відшкодування. Страхування цивільно-правової відповідальності власників транспортних засобів. Страхування професійної відповідальності.

Перестраховання та співстраховання. Економічний зміст перестраховання та його значення. Пропорційна та непропорційна форми проведення перестраховувальних операцій. Методи перестраховання та сутність співстраховання. Порядок здійснення перестраховувальних операцій.

Доходи, витрати і прибуток страховика. Сутність фінансової діяльності, доходи і витрати страховика. Джерела доходів та витрат страховика у відповідності до видів діяльності, а також порядок формування та використання його прибутку. Порядок оподаткування страхової діяльності, враховуючи відмінності та специфіку страхування порівнюючи з іншими галузями господарської діяльності.

Фінансова надійність страхової компанії. Фінансова стійкість страховика і страхові резерви. Сутність фінансової надійності страховика та основні її ознаки. Чинники забезпечення фінансової надійності страховика. Порядок формування та використання страхових резервів. Показники фінансової стійкості страховика. Інвестиційна діяльність страховика і його тарифна політика.

Література

1. Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР – К.: Право, 1996. – 56с.
2. Закон України «Про страхування» від 07.03.1996р. № 85/96-ВР (зі змінами і доповненнями).
3. Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про страхування»» від 04.10.2001р. № 2745-14.
4. Закон України «Про фінансові послуги і державне регулювання ринків фінансових послуг» від 12.07.2001 № 2664-III.
5. Базилевич В. Д. Страхування: підруч. / [кер. авт. кол. і наук. ред. В. Д. Базилевич] - К.: Знання, 2011. - 608 с.
6. Базилевич В.Д., Базилевич К. С. Страхова справа. 11-те вид. — К.: Товариство «Знання», КОО, 2013. – 250 с.
7. Базилевич В.Д. Страховий ринок України. – К.: Товариство «Знання», КОО, 2011. – 374 с.
8. Балабанов И.Т., Балабанов А.И. Страхование. – СПб: Питер, 2010. 256 с.
9. Говорушко Т. А. Страхові послуги. Підручник. – К.: Центр учбової літератури. - 2011. – 376 с.
10. Страхування: теорія та практика: Навчально-методичний посібник / Внукова Н.М., Успенко В.І., Временко Л.В. та ін.; За загальною редакцією проф. Внукової Н.М. — Харків: Бурун Книга, 2004. — 376 с
11. Кропельницька С. О., Щур Р.І. Страхування. Навчально-методичний посібник для студентів заоч. форми навч. напрямів підготовки «Фінанси і кредит», «Облік і аудит». – Івано- Франківськ: ПП Бойчук, 2012. – 134 с.
12. Мних Є.В. Страхування в Україні: сучасна теорія і практика. К. : Знання України, 2008. — 284 с
13. Осадець С.С. Страхування: Підручник / Керівник авт. колективу і наук. ред. С.С.Осадець. — Вид. 2-ге, перероб. і доп. — К.: КНЕУ, 2002. — 599 с.
14. Пікус Р. В. Управління фінансовими ризиками : навч. посіб. / Р. В. Пікус. — К. : Знання, 2010. — 598 с.
15. Фисун В. І. Страхування. Навч. посіб. / Фисун В. І., Ярова Г. М. – К.: Центр учбової літератури, 2011. – 232 с.

5. ФІНАНСИ ПІДПРИЄМСТВ

5.1. Активи та їх фінансове забезпечення.

Основні засоби підприємства. Економічна природа основних засобів. Склад, структура основних фондів підприємства. Грошова оцінка основних фондів. Знос і амортизація основних фондів. Аренда основних фондів. Джерела фінансування. Ефективність використання основних засобів. Сутність і склад капітальних вкладень. Лізинг як форма фінансування відтворення основних засобів.

Нематеріальні активи. Сутність нематеріальних активів і їх роль в господарській діяльності підприємств. Класифікація нематеріальних активів. Порядок фінансування нематеріальних активів. Методи нарахування амортизації. Значення і роль нематеріальних активів в діяльності суб'єктів господарювання.

Управління оборотними активами. Сутність оборотних засобів. Склад, структура та кругообіг оборотних засобів на підприємстві. Нормування як метод оптимізації оборотних активів. Джерела фінансування оборотних активів. Взаємозв'язок оборотних активів з рухом грошових потоків. Політика залучення оборотних засобів. Значення ефекта фінансового важеля в оптимізації структури оборотних засобів. Показники використання ефективності оборотних активів. Контроль за використанням оборотних засобів на підприємстві.

5.2. Грошові доходи і фінансові результати від господарської діяльності підприємств.

Виручка від реалізації продукції, товарів, послуг. Сутність виручки від реалізації. Склад та структура виручки від реалізації. Фактори формування виручки від реалізації та методи її розрахунку. Способи визначення виручки від реалізації, її планування. Напрями розподілу виручки від реалізації. Управління дебіторською заборгованістю та її класифікація. Шляхи збільшення виручки від реалізації продукції, товарів, послуг.

Прибуток підприємства. Економічна природа прибутку. Прибуток як фінансова категорія. Функції прибутку в ринковій економіці. Операційний аналіз на підприємстві. Формування прибутку від різних видів діяльності. Планування прибутку від реалізації продукції. Запас фінансової міцності підприємства. Принципи розподілу прибутку. Напрями використання прибутку. Економічні фактори впливу на формування прибутку. Оподаткування прибутку. Шляхи збільшення прибутку підприємств.

Рентабельність підприємств. Сутність рентабельності. Характеристика системи показників рентабельності. Методи визначення рентабельності. Поріг рентабельності. Факторний аналіз динаміки рентабельності. Основні шляхи збільшення рентабельності підприємств.

5.3. Оцінювання фінансового стану підприємств.

Фінансовий стан підприємства, методи його оцінки. Методи фінансового аналізу. Методика аналізу фінансово - господарської діяльності підприємств державного сектору економіки, Інформаційне забезпечення оцінки фінансового стану підприємств. Особливості інформаційно-облікової політики підприємств

державного і комунального секторів економіки. Прийоми фінансового аналізу. Фінансова звітність.

Показники фінансового стану підприємств. Ділова активність підприємства. Ліквідність підприємства. Майновий стан підприємства. Платоспроможність підприємства. Фінансова стійкість підприємства. Фінансовий стан підприємства.

Оцінка фінансового стану підприємств. Комплексна оцінка фінансового стану підприємства. Оцінка ліквідності і платоспроможності підприємства. Оцінка фінансової стійкості підприємства. Оцінка дебіторської заборгованості підприємств. Оцінка фінансових зобов'язань підприємств.

5.4. Фінансове планування на підприємствах.

Фінансова стратегія підприємств. Зміст і методи фінансового планування. Балансовий метод. Нормативний метод. Розрахунково-аналітичний метод. Метод оптимізації планових рішень. Метод моделювання.

Система фінансового планування на підприємстві. Прогнозування або перспективне (стратегічне) фінансове планування. Бізнес-план підприємств - зміст, застосування і порядок складання. Бізнес-план інвестиційних проектів підприємств - зміст, застосування і порядок складання. Поточне фінансове планування. Оперативне фінансове планування. Оперативний фінансовий план. Платіжний календар. Податковий календар. Касовий план. Бюджетування.

Література

1. Багатырь О.Е. Финансы предприятий: Учеб. пособ. – ХНУ им. В.Н.Каразина, - 2001. – 158с.
2. Багатырь А.Е. Финансовая деятельность субъектов хозяйствования. Учеб. пособ.- ХНУ им.В.Н.Каразина, - 2005. – 15 с.
3. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16 липня 1999 року №996-XIV.
4. Коробов М. Я. Фінансово-економічний аналіз діяльності підприємств: Навч. посіб. — К.: Знання; КОО, 2000. — 378 с.
5. Методика аналізу фінансово-господарської діяльності підприємств державного сектору економіки : Наказ Міністерства фінансів України від 14.02.2006 № 170 [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0332-06>. — Загол. з екрану.
6. Методичні рекомендації з розроблення бізнес-плану підприємств ратверджено наказом Міністерства економіки України від 6 вересня 2006 р. № 290.
7. Методичні рекомендації з розробки бізнес-планів інвестиційних проектів, затверджено Наказом Державного агентства України з інвестицій та розвитку 31.08.2010 № 73.
8. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» затверджено наказом Міністерства фінансів України від 07.02.2013 № 73.

9. Положення про порядок складання річного фінансового плану державним підприємством: Затверджено наказом № 277 Міністерства економіки України від 25.12.2000 р.
10. Порядок складання, затвердження та контролю виконання фінансового плану суб'єкта господарювання державного сектору економіки : наказ Міністерства економіки України 21.06.2005 № 173 (у редакції наказу Міністерства економіки України від 16.03.2009 № 216) [Електронний ресурс] — Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/z0729-05>. — Загол. з екрану.
11. Постанова Кабінету Міністрів України "Про нормативи запасів товарно-матеріальних цінностей державних підприємств і організацій та джерела їх покриття" від 19.04.1993 р., № 279.
12. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку № 8 "Нематеріальні активи": Затверджено наказом № 242 Міністерства фінансів України від 18.10.1999 р.
13. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку № 16 "Витрати": Затверджено наказом № 318 Міністерства фінансів України від 31.12.1999 р.
14. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку № 9 «Запаси»: Затверджено наказом № 246 Міністерства фінансів України від 20.10.1999 р.
15. Положення, (стандарт) бухгалтерського обліку М № 7 "Основні засоби": Затверджено наказом № 92 Міністерства фінансів України від 27.04.2000 р.
16. Слав'юк Г.А. Фінанси підприємств: Навчальн. посіб.- К.:ЦУЛ, 2007. – 456с.
17. Філімоненков О.С. Фінанси підприємств: Навчальн. посіб. – К.: Ельга, Ніка – Центр, 2007. 360с.
18. Фінанси підприємств: навчальний посібник / О.Г. Біла – Л: Магнолія 2006, 2009. – 383 с.
19. Фінанси підприємств: Підручник / [Поддєрьогін А. М., Білик М. Д., Л. Д. Буряк та ін.] ; кер. кол. авт. і наук. ред. проф. А. М. Поддєрьогін. — Восьме вид., перероб. та доп. — К.: КНЕУ, 2013. — 519 с.